

עמדת "יד לאישה" בעניין הצעת חוק בתי דין רבניים (בוררות), התשע"ז–2017

לקראת דיון בוועדת חוקה ביום: 14/02/2018

עמותת "יד לאישה" מבקשת להתריע מפני חשש לקריסת מערכת בית הדין הרבני ולפגיעה חמורה בציבור המתדיינים, ככל שהצעת החוק שבנדון תעבור ללא הגדלה תקציבית והוספת תקנים הנדרשים בהתאם להגדלת היקף הפעילות בבתי הדין הרבניים מכוח הצעת החוק.

העומס בבתי הדין הרבניים הינו כבר עתה בלתי נסבל ופוגע קשות בציבור המתדיינים. הגדלת היקף התיקים שידונו בפני בתי הדין הרבניים מבלי להגדיל את מספר הדיינים תוביל בוודאות לפגיעה חמורה בציבור המתדיינים, תגרום לעינוי דין וסבל רב ובפרט כלפי נשים עגונות ומסורבות גט, וכפי שיפורט להלן:

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר כי: "הצעת החוק מעגנת בחקיקה את המצב הנוהג ממילא בבתי הדין הרבניים ולפיכך לא תידרש תוספת תקציבית לצורך יישום החוק בבתי הדין הרבניים..."

אמירה זו חוטאת לאמת בשני היבטים: בהיבט העובדתי, אין זה נכון כי זהו המצב הנוהג ממילא בבתי הדין הרבניים. בתי הדין הרבניים מנועים כידוע, מאז פסיקת בג"צ בענין סימה אמיר,¹ מלדון בעניינים שאינם ענייני נישואין וגירושין ואכן בפועל בתי הדין הרבניים אינם דנים כיום בנושאים אזרחיים. בהיבט התיאורטי, ברי כי הרחבת סמכויותיהם של בתי הדין לדון כבוררים גם בעניינים אזרחיים תוסיף תיקים רבים להיקף התיקים הקיימים ותטיל עומס רב מעבר לעומס הקיים ממילא.

כאמור, כבר היום העומס הינו בלתי נסבל ופוגע קשות בבאי בית הדין. אנו יודעות זאת מגוף ראשון מתוקף עבודתנו היומיומית מול בתי הדין הרבניים ברחבי כל הארץ, כאשר בלא מעט תיקי גירושין נקבעים דיונים רק כעבור חודשים רבים, ולעיתים אף כאשר מדובר בדיון ראשון בתיק. בכך נגרם עינוי דין קשה לבעלי הדין, וסבל רב נוסף לנשים מסורבות גט ועגונות המחכות ומייחלות זמן ממושך להשתחרר מעיגונן.

ניתן ללמוד על מציאות קשה זו גם ממכתב ששיגרו לאחרונה הרבנים הראשיים אל השר יובל שטייניץ, יו"ר הוועדה למינוי דיינים, בו הם מבקשים, יחד עם חברים נוספים בוועדה, כי השר יפעיל את סמכותו ויכנס את הוועדה שכן לדבריהם: "חסרים כמה וכמה הרכבים, והדבר גורם לעינוי הדין אצל בעלי דין, ואי מינוי דיינים גורם לסחבת ולעגינות של הנשים..."²

העומדים בראש המערכת אומרים כבר עתה כי המערכת אינה עומדת במתן השירות הנדרש במסגרת הסמכויות הקיימות, וכי נגרם סבל, עינוי ועיגון של נשים! כיצד ניתן להוסיף סמכויות והיקף פעילות למערכת עמוסה מבלי להרחיב ולהוסיף תקנים לדיינים נוספים?!

¹ בג"צ 8638/03 אמיר נ' בית הדין הגדול, פ"ד סא(1) 259.
² פורסם באתר החדשות החרדי, "כיכר השבת", בכתבה מיום 05/12/17.

זאת ועוד, בדיון מיום 11/07/17, שהתקיים בוועדת החוקה בעניינה של הצעת החוק שבנדון, אמר מנכ"ל בתי הדין הרבניים, עו"ד שמעון יעקובי, כי: "אנחנו לא זקוקים לתקציב נוסף לצורך הפעלת החוק הזה כפי שהוא, אני מדבר **כרגע**.... כ-700 תיקי בוררות נידונו בבתי הדין הרבניים מידי שנה עד פסק הדין של סימה אמיר. זה פחות מ-1% מסך התיקים הנידונים בבתי הדין....".

דברים אלו מחייבים שימת לב ודקדוק רב.

ראשית, ברור מהדברים כי גם מנכ"ל בתי הדין הרבניים יודע כי תידרש תוספת תקציב לצורך יישום החוק, אך **כרגע**, ולו בשביל שניתן יהיה להעביר את החוק בתי הדין הרבניים יאלצו להסתדר גם בלא תוספת זו.

שנית, הצגת הנתונים של היקף תוספת התיקים מטעה ואינה נותנת תמונה אמיתית באשר לתוספת העומס הצפויה למערכת. אף אם הנתונים שהובאו אכן יתממשו במציאות, והתוספת להיקף העבודה תהיה כ-700 תיקים בלבד, יש לדעת כי מדובר בהרבה יותר מאחוז מכלל התיקים בהם מתקיימים דיונים בבתי הדין, שכן כלל התיקים הנספרים כוללים עשרות אלפי תיקים שבהם הפעילות המשפטית אינה ממשית, כדוגמת תיקים לאישור הסכם, תיקים לשוב סכסוך, תיקים לצווים שונים וכד'.

לשם ההמחשה, מנתוני הנהלת בתי הדין שפורסמו לסיכום שנת 2016, עולה כי כ-9800 תיקים עניינם הסכמי גירושין, כ-3500 תיקים עניינם ישוב סכסוך, ועוד אלפי תיקים נוספים עניינם בנושאים שאינם על ריב, ואינם מהווים חלק משמעותי מנפח הפעילות של בתי הדין. לעומת זאת, עניינים אזרחיים שאמורים להתווסף לפעילות בתי הדין מכוח הצעת החוק הינם עניינים שעל ריב אשר גוזלים זמן שיפוטי רב ויקר מהערכאות השיפוטיות הדנות בהם.

נוכח האמור, וחרף הרצון העז של גורמים שונים להעביר את הצעת החוק ויהי מה, חובה על חברי הוועדה לשקול היטב את הנתונים שהובאו אל מול המציאות, ולא להעביר את הצעת החוק בלא תוספת תקציבית מתאימה אשר תבטיח כי ציבור המתדיינים בבתי הדין הרבניים מתוקף הסמכויות הקיימות כעת לא יפגעו.